

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№6

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 1037 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyunda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Luis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni shakllantirishda xitoy va rossiya investitsiyalarining qiyosiy tahlili.....	20
Malikov Numonjon Kamalovich	
Raqamli texnologiyalarning makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri	26
Sherzod Rajabov, Istora Abdusalomova	
Reducing inequality through human capital development: a comparative analysis of policies in the european union and uzbekistan	30
Iloxmonov Jaxongir Alisher o'g'li	
Hududiy raqamli infratuzilmaning xizmat ko'rsatish sektoriga ta'siri: samarqand viloyati misolida	39
Musinov Dilshod Sultanovich	
Ways to improve quality in hotels through digital technologies	44
N.A. Rakhmonova	
Проблемы и пути внедрения механизма налогового стимулирования центров инновационного роста нового узбекистана.....	48
Умаров Б. С.	
Влияние протекционистской политики на инвестиционные стратегии промышленных предприятий.....	55
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Fiskal siyosat tahlili: aholi bandligi; aholi daromadlari; soliqqa tortish.....	61
Isroilov Boxodir Ibragimovich, Navruzova Farog'at Abdilhamid qizi	
Problems in entrepreneurial potential development: a comprehensive analysis of contemporary barriers and challenges	67
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Tijorat banklarida aholi omonatlarining jozibadorligini oshirishning metodologik asoslari va amaliy yo'nalishlari	73
Xakimov Zoxid Norbo'tayevich	
To'lov aylanmasining mohiyatini aniqlashda to'lov va to'lov oqimlarining roli.....	78
I.F.Sayfiddinov	
Moliyaviy inklyuzivlikni ta'minlovchi samarali soliq siyosati.....	83
Artikov Ne'matulla Abdusalamovich	
Youth, digital finance, and the gig economy in uzbekistan	86
Akmal Boymurodov	
Aktsiyadorlik jamiyatlari korporativ boshqaruvda qaror qabul qilishda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari	91
Xabibullaeva Shirinxon Tohir qizi	
В условиях трансформации обеспечение развитие образования и нуки в сфере подготовки управленческих кадров	98
Суюнов Дилмурод Холмурадович	
Ипотечное кредитование как инструмент социальной политики в узбекистане	104
Базарова Нигора Равшановна	
Kichik biznes subyektlari tomonidan hudud aholisi bandligini ta'minlashning ijtimoiy va iqtisodiy natijalari.....	110
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Kichik korxonalar istiqbolli hududlarda sanoat ishlab chiqarish holati dinamikasi.....	114
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
Banklarning aktivlarini daromadliligini oshirish yo'llari	118
Elbusinova Umida Khamidullaevna	

Ekologik omillar o'zgarishining dehqon xo'jaliklari yalpi hosiliga ta'siri	123
Otamurodova Dildora Abdukrimovna	
O'zbekiston tijorat banklarining yashil iqtisodiyotdagi o'rni	128
Eshev Furqat A'zamovich, Ibragimova Feruza Axtamovna, Jumanazarova Malika Baxtiyorovna, Raxmatova Mohina Dilmurod qizi	
Использование интеллектуальных технологий в процессе обслуживания клиентов банка	132
Хашимова Дилёра Пахритдиновна	
Innovatsion faoliyatning moliyaviy rag'batlantirish va boshqaruv samaradorligini belgilovchi omil va jihatlari.....	138
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Import tovarlari bo'yicha aksiz solig'ini undirishning nazariy asoslari.....	143
Abdurasulov Murodjon Bahrom o'g'li	
Роль цифровых валют центральных банков в модернизации платёжной инфраструктуры: мировой опыт и перспективы Узбекистана	150
Срожиддинова З.Х., Тухтасинова Д.Н.	
Tijorat banklarida chakana to'lov tizimlarini nazariy asosi.....	155
Sultonov Davronjon Rustam o'g'li	
Tikuv-trikotaj korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirishda strategik menejmentning roli	161
Mamatraimov Islom Mamanazarovich	
Ta'lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va o'smirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va O'zbekiston.....	170
Islomova Dilrabo Salomovna	
Iqtisodiy masalalarni matritsalar nazariyasi asosida modellashtirish va python dasturlash tilida yechish.....	175
Tojiyev Ilhom Ibraimovich, To'rayeva Feruza Dilmurodovna, Namozova Barchinoy G'ayrat qizi, Baxronova Zuhra Otaniyoz qizi	
Pul bozori barqarorligini ta'minlashda tijorat banklarida likvidlikni boshqarish samaradorligi	188
Sattorova Nasiba G'aniyoz qizi	
The role of digitalization of healthcare in the implementation of the safe city project	192
Akbarjon Iminov	
Аутоиммунные поражения центральной нервной системы, возникающие после стрептококковой инфекции	198
Умарова Саодат Сулаймоновна, Нормакматов Бахтиёр Ботиралиевич	
Iqtisodiyotiga yo'naltirilgan investiyalar tahlili.....	204
Namozov Olim Botirovich	
Creating a favorable climate for investment in agriculture	209
U.I.Djumaniyazov, B.J.Mirzaev	
Davlat ishtirokidagi korxonalarni korporativ boshqaruvni xalqaro standartlari asosida takomillashtirish	214
F.Djalilov	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy su'gurt qilish xarajatlarini hisobi.....	222
Kuliboyev Azamat Shonazarovich	
O'zbekistonda bank operatsion xarajatlari buxgalteriya hisobi.....	227
Qurbonova Sitara Vahobjon qizi	
O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini rivojlantirishning strategik yo'nalishlari.....	233
Musayev Ozodjon Shavkat o'g'li	
Пути обеспечения стабильного экономического роста в условиях перехода к зелёной экономике, совершенствования государственной экономической политики и повышения эффективности внедрения принципов цикличной экономики.....	237
Худайбергенова Адалат Неъматуллаевна, Убайдуллаев Сирожиддин Жамшидович, Файзиёва Хамида	

Кудратовна, Эшбоев Миржалол Бахромович	
O'zbekiston sanoatining iqtisodiy holatini baholash	241
Mamanazarov Oybek Shomurodovich	
Maktabgacha ta'limda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishda matematika va savod asoslarining didaktik yechimlari.....	247
Mingboyeva Guldorxon Maxmudovna	
Soliq tizimida soliq riskini baholash uslubiyoti.....	252
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Budjetni rejalashtirish tizimida jismoniy shaxslar daromadlari bo'yicha prognozlashni takomillashtirishning metodologik asoslari	260
Babaev Shavkat Bayramovich	
Понятие и сущность денежного потока в системе финансового управления.....	267
Машарипова Шахло Адамбаевна	
Yashil mehmonxonalarda strategik tahlil metodologiyasi	274
Rasulova Nigora Yusupovna	
Цифровая трансформация: новые возможности и современные тенденции в управлении бизнесом и инвестициями.....	279
Баратова Динора Алишеровна	
Mehmonxonalarda xizmat ko'rsatishning sifati va samaradorligini baholash.....	283
Ikromov Akbar Farxod o'g'li	
Модель внедрения open banking в Узбекистане: предложение на основе международного опыта и локальных особенностей.....	288
Камалов Шухрат Камалович, Аскарова Дилором Хожимуратовна, Баходиров Жасурбек Олёрбек ўғли, Маликов Шохрух Шокирович, Тенгелова Фарангиз Мажид кизи	
O'zbekistonda islom moliyasini joriy qilishning yo'llari	295
Ashurbayev Farrux Alisher o'g'li, Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
AQSH tajribasiga ko'ra eksportni iqtisodiy o'sishga tasiri	299
D.E.Qarshiev	
Iqtisodiyotni tartibga solish orqali aholi farovonligini oshirishning ahamiyati	304
Berdibekov A.	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish va aholi moliyaviy savodxonligini oshirishda inklyuziv molianing ahamiyati.....	308
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Problems of the financial mechanism influence for stable and inertial development of enterprises.....	313
Zaynalov Jakhongir Rasulovich, Alieva Susanna	
Tibbiyot turizmni rivojlantirish va uning salohiyatini iqtisodiy baholashning ilmiy va uslubiy asoslari	317
Vofaxojayeva Dilafruz Marufovna	
Turistik destinatsiyalar va raqamli marketing texnologiyalari orqali turizm barqarorligini transformatsiya qilish	322
Nurmuhammadxon Oppoqxonov	
Kichik va o'rta biznes moliyaviy barqarorligining kambag'allikni kamaytirishdagi ahamiyati.....	327
Djamalov Xasan Numanjanovich	
Qoraqalpog'iston respublikasida turizmni rivojlantirishning tashkiliy va iqtisodiy salohiyatini baholash.....	335
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
O'zbekiston turizm sektorida tog' turizmining ulushi.....	343
Alimov Abduvakil Komil o'g'li	
O'zbekiston respublikasida investitsiya faoliyatini moliyaviy boshqarish va bunda xorij tajribasi.....	348
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	

Tadbirkorlik faoliyatini samarali boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning holati.....	354
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Tadbirkorlik faoliyatida innovatsiyalarni rivojlantirish strategiyasini tanlash va asoslash	358
Shakirova Madinaxon Gafurdjanovna	
O'zbekistonning xalqaro valyuta-moliya tashkilotlari bilan o'zaro hamkorlik aloqalarini mustahkamlash yo'nalishlari.....	362
Gulmurodova Marjona Olimjon qizi, Turg'unova Zohida Shavkat qizi, Umida Yuldasheva	
Jismoniy shaxslarning daromadlarini soliqqa tortish tartibini takomillashtirish.....	367
Bobomurotova Manzura Panji qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlari va qimmatli qog'ozlar bozori o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlar	372
Berdaliyev Javohir Jahongir o'g'li	
Farg'ona viloyati mahallalarida tadbirkorlikni va hunarmadchilikni rivojlanishi holati tahlili	379
Tuxtasinov Zafarjon Odiljonovich	
Проблемы охраны окружающей среды и формирования «зеленой экономики»	389
Ёдгорова Мухайё Шухратовна, Иминова Наргиза Акрамовна	
The evolution of passenger transport in uzbekistan and its impact on economic growth.....	392
Naubetova Ziyada Niyet kizi	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish xarajatlarining hisobi.....	397
Kuliboev Azamat Shonazarovich	
Jahon sug'urta amaliyotining O'zbekiston sug'urta bozorining rivojlanishiga ta'siri	402
Kuvatova Dinara Anvarovna	
Milliy iqtisodiyotda xorijiy investitsiyalarning ahamiyati va ta'sir mexanizmlari	406
Abdullayev Zoxid Xolxo'jayevich	
Xaridorlar bilan hisob-kitoblar auditida moliyaviy tahlil usullarini qo'llash xususiyatlari.....	411
Saginbaev Sultanbek Turdibay o'g'li, Sultamuratov Qallibek	
The function and value of commercial banks in fostering capital market growth	416
Isakov Janabay Yakipbaevich	
Raqamli texnologiyalarning korxonalar risk boshqaruvidagi rolini swot tahlili orqali tadqiq etishning ahamiyati	427
Tojimatov Izzatbek Ikromali o'g'li	
The state and development trends of business process auditing in joint-stock companies in uzbekistan.....	439
Utegenova Sarbinaz Turdimuratovna	
Mamlakatimizda amaldagi budjetlararo munosabatlarning tartibi hisobi, hamda uning ahamiyati	444
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li, Saydullayeva Zeboxon Shukrilla qizi	
Qurilish materiallari sanoatida innovatsion klasterlarni boshqarishni takomillashtirish	462
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna, Li Zin Bo	
Barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyotning mamlakatimizda so'nggi yillardagi oshib borayotgan ahamiyati	467
Bahodirova Mohigul	
Conceptual framework for boosting the financial and economic performance of investment projects in industrial enterprises.....	472
Sarriev Kahraman Ramatullaevich	
Bandlik va ayollar tadbirkorligi	477
Ibodullayeva M.S.	
Mamlakatimiz yalpi ichki mahsulotini ekonometrik prognozlash.....	482
A'zamov Musurmon Axmadovich, Islomov Javohir	

Eksport siyosatini tadbirkorlik faoliyati rivojlanishiga ta'siri	488
Suvonov Ibrohim Izbosarovich, Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
Aholini ish bilan ta'minlashda qishloq aholisini mehnat salohiyatidan foydalanish.....	492
Noiba Qodirova Maxmud qizi	
Yashirin iqtisodiyotni kamaytirishda rasmiy bandlik va moliyaviy munosabatlarni rivojlantirish	497
Xalimbetov Farxad Bagibekovich, Reyimberdiyev Baburbek Adilbek o'g'li	
Analysis of touristic potential and capacity of ecotourism sites	501
Abdurakhmanova Akida Faizulla kizi	
Xorijiy investitsiya ishtirokidagi korxonalarni moliyalashtirishni takomillashtirish.....	509
Salohiddinov Jaloliddin	
Infratuzilma va bozor infratuzilmasi tushunchalarining nazariy tavsifi	516
G'aniyev Botir Baxtiyorovich	
O'zbekiston va xorijiy davlatlarda aksiyadorlik jamiyatlarining qimmatli qog'ozlar orqali kapital yig'ish strategiyalari	520
Dilnozaxon Muxitdinova	
Iqtisodiy inqiroz paytida korxonalarda likvidlikni boshqarish strategiyalari	527
Abdusalomova Nodira Bakhodirovna, Jabborova Sevinch Xusanovna	
O'zbekistonda islomiy mikromoliyaviy xizmatlar orqali ish bilan bandlikni oshirish istiqbollari	532
Mamatkulov Humoyun Bobir-ugli	
Textile enterprises and changing market conditions: integration of demand analysis, trend forecasting and strategic assortment management	536
Ikramova Nodira Burkhon kizi	
Aksiyadorlik korxonalari boshqaruv tizimida korporativ madaniyatni takomillashtirish	540
Umarkhodjaeva Muyassarhon Ganievna, Omanova Nargiza Rustam qizi	
Moliyaviy faoliyat natijalari hisobi va auditini takomillashtirish.....	548
Po'latov Xudoyberdi Uktamovich, Abduxoliqov Isomiddin Ikrom o'g'li	
Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiyotning real sektori korxonalariga kreditlar bo'yicha foiz stavkalariga ta'sir ko'rsatishda markaziy banklarning qayta moliyalash stavkalarining rolini tahlil qilish	553
Jabbarov Eliboy, Abdullayeva Charos Abdullo qizi	
O'zbekistonda qishloq xo'jalik mahsulotlarini qayta ishlashda innovatsiyalarning roli va iqtisodiy samaradorligi	558
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Solohiddinov Nuriddin Sirojiddin o'g'li	
Sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirish orqali chiqindilarni boshqarish muammosini bartaraf etish yo'llari	563
Narzullayev Elmurod Shuxrat o'g'li, Hamrokulov Ulug'bek Abdurahmatovich	
Korxonani samarali boshqarishni ta'minlash strategiyalari	567
D.Mutalova	
Masofaviy ta'lim platformalarining qiyosiy tahlili va funksional xususiyatlari.....	571
Nabieva Nilufar Nabi qizi	
Raqamli iqtisodiyotning jamiyat hayotiga ta'siri.....	577
Aripova Ziyoda Xayrullayevna, Nurmuxamedova Tursunoy Usmonovna	
Transportda turistik xizmatlarni boshqarish mexanizmini takomillashtirish.....	581
Tuychiyev Anvarjon Muxtorjonovich	
Ipak yo'lining tarixiy madaniy merosi va hunarmandchiligi: dolzarb muammolar va tadqiqot istiqbollari	584
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna	
Eksport faoliyatini rag'batlantirishda institutsional va moliyaviy mexanizmlarning roli.....	589
Umarkulov Kodirjon Maxamadinovich	

Elektron pul evolyutsiyasi.....	595
Marpatov Mavlonxon Dadashevich	
Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida sanoat korxonalarining roli.....	600
Nasullayeva Yoqutoy Nasim qizi	
O'zbekistonda turizm marketingi va raqobatbardoshligini oshirish	606
Ikramova Nasiba Axmadovna	
Kambag'allikni qisqartirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	610
Mirzayev Qulmamat Jonuzoqovich, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li	
Jamiyatda imkoniyati cheklanganlarning bandligini ta'minlashning ijtimoiy-iqtisodiy asoslari.....	615
Tilavova Munisa Maxmudovna	
Moliyaviy matematika vositalarining O'zbekiston kredit tizimidagi qo'llanilishi.....	620
Shamsiyeva Nigora Rafiq qizi	
Ecological sustainability in tourism: regional practices and global reflections.....	626
Sayyora Safaeva	
Quyi amudaryo mintaqasida turli darajadagi destinasiyalararo ixtisoslashgan klasterlarni shakllantirish asoslari va ularning o'ziga xos jihatlari.....	631
Doschanov Tangirbergen, Ollanazarov Bekmurod Davlatmurotovich	
Fine dining restoranlarida marketing strategiyalarining shakllanishi va mijoz jalb qilishda ularning ahamiyati.....	641
Jumaniyazova Sarvinov Mansur qizi	
Soliq to'lovchilarning majburiyatlari bajarilishini kontseptual asoslari va shartlari asoslari xususida.....	644
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich	
Davlat sektoridagi tashkilotlarda smetalar tuzish tartibi	651
Abdulaziz Norquchqorov Ziyadullayevich	
Качественное развитие рынка труда узбекистана.....	657
Мамадалиева Хафиза Холдаровна	
Kichik biznes subyektlarining aholi bandligini ta'minlash orqali kambag'allik darajasini pasaytirishdagi o'rni.....	664
Maxamadaliyev Boburbek Baxodir o'g'li	
Устойчивое развитие esg-менеджмента: от тренда к фундаментальной стратегии выживания и процветания.....	670
Собирова Нилуфар Бекпулат кизи	
Sirdaryo viloyatida investitsion faollikni oshirishda davlat va xususiy sektor hamkorligi	676
Mamatqulova Muxlisa Komiljon qizi	
Qurilish loyihalarini moliyalashtirishning milliy va xalqaro tajribasi	681
Yashin Iboyev	
Xizmatlar sohasida innovatsion muhitni yaratishning dolzarb masalalari.....	687
Kamoliddin Mamatqulovich Ibodov, Jamshid Abduxaliqovich Xolboyev	
Sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini boshqarishda tovar aylanmasi tahlili.....	692
Jumayeva Gulrux Jo'raqulovna	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda innovatsion faoliyatning moliyaviy va boshqaruv hisobini takomillashtirish masalalari	698
Xushvaqtova Nozanin Nurbek qizi	
Effect of processing on nutrients in tomato products.....	706
Ergasheva Muhabbat Komil kizi	
Asosiy vositalarni davomiy (uzluksiz) baholash.....	710
Kuziev Islom Nematovich, Raxmonov Xurshidbek Shavkat o'g'li	
Sun'iy intellekt: Markaziy banklarni qanday o'zgartirmoqda?	715
Shahboz Qozoqov Ortiqbaevich	

Kichik biznes subyektlarida tashkil etilgan baliqchilikka ixtisoslashgan xo'jaliklarning mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashdagi o'rni.....	720
Vazirov Azamat Yoqubjonovich	
Korxonalarining marketing faoliyatini strategik rivojlantirish yo'nalishlari.....	725
Isokboeva Zilola Rustam qizi	
К целям повестки 2030: анализ экономических индикаторов узбекистана	728
Салахутдинова Юлдуз Голибовна	
Современное состояние исследований в области использования цифровых технологий в инвестиционной деятельности	734
Ирмухамедова М.Д.	
Tijorat banklarining raqamli transformatsiyasi jarayoni, uning imkoniyatlari va xavf-xatarlarini tahlil qilish.....	741
Eshqobilov Ahmat Jovliyevich	
Aholi sonining o'sishi va iqtisodiy infratuzilmaga yuklanish: hududiy tahlil	745
To'rayev Nurbek Baykulovich	
O'zbekistonda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va boshqarishning hududiy rivojlantirish strategiyasi	751
Nuraliev Temurjon Erkinjon o'g'li	
O'zbekistonning zamonaviy korxona va tashkilotlarda boshqaruv masalalari	756
Ahtamova Mohigul Erkinovna	
Davlat tashkilotlarida ichki audit tuzilmalarini tashkil etishni rivojlantirish	761
Nasimov Fazliddin Sirojevich	
Yashil moliyalashtirishda sun'iy intellekt texnologiyalarining roli: imkoniyatlar va xavflar tahlili	765
Isoqulova Munisxon Abdurasul qizi	
Критерии экологичности бренда: как измерить «зеленый» имидж?	769
Носирова Чарос	
Qishloq xo'jaligini innovatsion texnologiyalar asosida boshqarish	775
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
«O'ztransgaz» AJ faoliyatini 2024–2027 yillarga prognozlashtirishda ekonometrik modellar asosida tahlil	784
Sindorov Davlatbek Abdumajid o'g'li, Murodov Sardor Nurali o'g'li	
Favqulodda vaziyatlarning oldini olishga qaratilgan tibbiy profilaktik ishlar.....	791
Mahmudov Otamurod Hoshimovich, Murtazova Sh.N.	
Xizmat ko'rsatish sohasida elektron tijoratni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar tahlili.....	795
Maxmudov Lazizbek Ubaydullo o'g'li	
O'zbekiston chakana savdosi tizimi va uning rivojlanishi.....	806
Yaqubov Azizbek G'anibekovich	
Milliy iqtisodiyotni tartibga solishda davlatning o'rni va maqsadi	812
Amonov Mehriddin Oromiddinovich	
Investitsion faoliyatni amalga oshirishning xorij tajribasi va mamlakatimizda foydalanish istiqbollari.....	816
O'tamurodova Surayyo Shokirjon qizi	
Uy-joy fondini boshqarish samaradorligini oshirishda zamonaviy sifat menejmenti tizimining o'rni.....	822
Asadullina Nailya Ramilevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
Значение искусственного интеллекта в области педагогики на основе мультимедийных приложений	829
Бегалиев Файзали Умаралиевич	
Sog'lomlashtirish turizmida ekologik va ijtimoiy ta'sirlarning sintezi.....	832
Naimov Saidjon Yusup o'g'li	

Kasbiy ta'lim tashkilotlarida o'quvchilarni raqamli kompetensiyasini baholashning metodologik asoslari.....	835
Maxkamova Zuxra Tursunpulotovna	
Обзор по теме Современные системы управления возбуждение синхронных машин и перспективы их развития (Формирования законов управления).....	841
Алиев Абдор Мураткулович	
O'zbekistonda turizm va servis sohasida davlat- xususiy sheriklik mexanizmidan foydalanish istiqbollari.....	846
Mamayusupova Dilovarxon Begmatovna	
Tijorat banklarida operatsion risklarini baholash va boshqarish tizimini tashkil qilish	850
Jaxongir Rabbimov	
Tomorqa xo'jaliklari faoliyatini tahlil qilishda statistik modellar va metodlardan foydalanish yo'nalishlari.....	855
Turobov Sherzod Alisherovich	
Совершенствование порядка расчёта и взимания НДС в узбекистане: аналитический подход.....	860
Бисенбаев Шарьяр Куанишбай ули	
Mintaqaviy iqtisodiyotda inson kapitalini raqamli transformatsiyalash masalalari.....	864
Yusubboeva Dinora Quadrat qizi	
Sirdaryo viloyatining turizm imkoniyatlari va o'ziga xos turizm resurslari.....	875
Tursunova Gulmira Rabbonovna	
Samarqand viloyatida investitsion-innovatsion faollikni oshirish holati va investitsiyalarning tarkibiy xususiyatlari.....	883
Bektemirov Abdumalik Bektemirovich, Axrorov Abbas Aslamjon o'g'li	
Global innovatsion indekslar va o'zbekiston: rivojlanish yo'nalishlari va bosqichlari	889
Bekmurodova Gavhar Adham qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruvga raqamli texnologiyalarni joriy qilishning ilmiy-nazariy asoslariga qarashlar	895
Suyunov Dilmurod Xolmuradovich, Xabibullayeva Shirinxon Toxir qizi	
Xalqaro standartlar asosida moliyaviy instrumentlar hisobini va auditini takomillashtirish.....	902
Nuraliyev Behzod Baxtiyor o'g'li	
Внедрение и адаптация исламского банкинга в экономике узбекистана	906
Б.Б.Ахмаджанов, М. С.Шукруллаева, Д.Р.Сафаева	
Kichik biznesning iqtisodiy o'sishni ta'minlashdagi ahamiyatini baholash uslubiyoti.....	911
Ermatov Akmaljon Adxamovich	
"Neyromarketing" asosida o'zbekiston turizm brendi tahlili	916
Narziqulov Elbek Farxod o'g'li	
Xalqaro bozorlarda zamonaviy marketing vositalaridan foydalanish	922
Meliqulov Abdulhalil Norinovich	
Tijorat banklarida muammoli kreditlar va ularning bank aktivlariga ta'siri.....	929
Saidov Bobir Jiyanboy o'g'li, Xolmuradov Musurmon Avlaqulovich	
Сущность и причины международных денежных переводов	936
Гимранова О. Б.	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda uzoq muddatli aktivlarning hisobi va auditini raqamli tvn texnologiyasi asosida takomillashtirish imkoniyatlari.....	941
Rizakulov Abdurauf Abdimutalibovich	
Biologik aktivlarning tushunchasi: iqtisodiy mazmuni va mohiyati.....	948
Ziyayev Dilshodjon Salimjonovich	
Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda iqtisodiy siyosatning roli: zamonaviy yondashuvlar.....	953
Xodjayev Jamshid Abduxakimovich	

Аналитический обзор: Развитие корпоративного управления в государственных корпорациях Узбекистана (2015–2025).....	958
Мамараджабов Фарход Бахтиярович	
O'zbekistonda transport infratuzilmasini rivojlantirish karidorlari	968
Nazriyev Umidjon Baxrillayevich	
Aylanma kapital bilan ishlashda samaradorlikni oshirish: korxona moliya siyosatini takomillashtirish yo'nalishlarida data science yondashuvlari	975
Khoshimov Doniyor, Kungratov Ilmurod Kuzibay o'g'li	
Davlat ulushi mavjud bo'lgan korxonalarda moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda raqamli transformatsiyaning roli	982
Musurmonov Mehroj Murtaza o'g'li	
Iqtisodiyotni raqamlashtirishda tijorat banklariga moliyaviy resurslarni jalb qilish metodologiyasini takomillashtirish	988
Hamrayev Obid Akhatovich	
Tibbiy xizmatlarda raqamli texnologiyalarni joriy etish va uning samaradorlikka ta'siri (xorijiy tajriba).....	993
Usmonova Vasila Botirovna	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni boshqarish amaliyoti tahlili.....	997
Akramova Nargiza Nutfillayevna	
Using integrated marketing communications (IMC) in business management	1002
Ziyayeva M.M.	
Xorijiy mamlakatlarda tibbiyot muassasalarini moliyalashtirish masalalari va ulardan o'zbekistonda foydalanish istiqbollari.....	1006
Jaxongirov Ilindorjon Jahongirjon o'g'li	
Davlat budjetining ijtimoiy sohani rivojlantirishdagi xarajatlarini samarali boshqarish yo'llari.....	1011
Qo'ziyev Shodiyor Qilichboy o'g'li	
Mintaqada xalq hunarmandchiligida klasterlash va ekologik logistika modeli asosida savdo tizimini shakllantirish.....	1015
Norqobilova Feruza Abduhomidovna	
To'g'ri xarajatlar usuli va to'liq yutuvchi xarajatlar usuli tizimlarining afzalliklari va farqli jihatlari amaliy misolda.....	1019
Kholisa Kamoliddinovna Kuldosheva	
Investitsiyalarni innovatsiyalarga yo'naltirish bo'yicha xorij tajribasi	1024
Ayubov Ilyos Ilxomovich	
Важность разработки стратегических программ развития страны.....	1028
Каримова Нуржахон Олим кизи	
Sanoat korxonasining raqamli transformatsiyasini baholash omillari va ko'rsatkichlari.....	1032
Kudaybergenov Azamat Shamuratovich	

UDK 338.4

SANOAT KORXONASINING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASINI BAHOLASH OMILLARI VA KO'RSATKICHLARI

Kudaybergenov Azamat Shamuratovich

Iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor v.b.

Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti

Annotatsiya: Raqamli sanoat platformalari kompaniya samaradorligini oshirish uchun jiddiy vosita bo'lishi mumkin. Shunga qaramay, sanoat korxonasini raqamli o'zgartirish jarayonini tezlashtiradigan va unga jiddiy to'sqinlik qiladigan juda ko'p ichki va tashqi omillar mavjud. Ushbu maqolada sanoat korxonasining raqamli transformatsiyasi omillari, shuningdek ularni baholashga imkon beradigan ko'rsatkichlar ko'rib chiqilib, ichki va tashqi omillar tasniflangan.

Kalit so'zlar: raqamli texnologiyalar, raqamli platformalar, raqamli transformatsiya, ilg'or texnologiyalar, raqamli iqtisodiyot, sanoat inqilobi.

Abstract: Digital industrial platforms can be a significant tool for improving company efficiency. However, there are many internal and external factors that accelerate and seriously hinder the digital transformation of an industrial enterprise. In this article, the factors of digital transformation of an industrial enterprise, as well as the indicators that allow to evaluate them, are considered and internal and external factors are classified.

Key words: digital technologies, digital platforms, digital transformation, advanced technologies, digital economy, industrial revolution.

Аннотация: Цифровые промышленные платформы могут стать существенным инструментом повышения эффективности компании. Однако существует множество внутренних и внешних факторов, которые ускоряют и серьезно тормозят цифровую трансформацию промышленного предприятия. В данной статье рассмотрены факторы цифровой трансформации промышленного предприятия, а также показатели, позволяющие их оценить, а также классифицированы внутренние и внешние факторы.

Ключевые слова: цифровые технологии, цифровые платформы, цифровая трансформация, передовые технологии, цифровая экономика, промышленная революция.

KIRISH

Bugungi kunda iqtisodiy rivojlanish avvalgi bosqichlardan, birinchi navbatda, sur'at jihatidan, shuningdek globalashuv jarayonlari, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish va boshqa omillar bilan bevosita bog'liq bo'lgan aholining ijtimoiy holatiga ta'sirining sifati jihatidan sezilarli darajada farq qilmoqda.

Iqtisodiy tizimlar rivojlanishining dastlabki bosqichlari, birinchi navbatda, to'g'ridan-to'g'ri ishlab chiqarish va ishlab chiqarish munosabatlaridagi o'zgarishlar bilan tavsiflangan bo'lsa, hozirgi raqamlashtirish jarayonlari jamiyat va davlatning iqtisodiy bo'lmagan hamda iqtisodiy jihatlarini tobora yaqinlashtirmoqda.

Bunday jarayonlar bizning ko'z o'ngimizda sodir bo'lmoqda va ular ijobiy hamda salbiy oqibatlarga ega bo'lishi mumkin. Bu esa yana bir bor ko'rib chiqilayotgan mavzuning dolzarbligini tasdiqlaydi.

Yuqoridagilarga muvofiq, tadqiqotning maqsadi — sanoat korxonasining raqamli transformatsiyasi jarayoniga ta'sir qiluvchi omillarni, shuningdek, ularni baholashda foydalanilishi mumkin bo'lgan ko'rsatkichlarni tahlil qilishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLARNING SHARHI

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili shuni ko'rsatadiki, sanoat korxonalarini transformatsiyalash jarayonining uslubiy asoslarini o'rganish korxonani transformatsiyalashning mavjud turlarini aniqlash hamda ushbu jarayon qanday bosqichlar asosida amalga oshirilishini tushunishga yordam beradi. Turli xorijiy va mahalliy olimlar transformatsiya jarayonlarini uslubiy jihatdan tahlil qilgan. Jumladan, G'. Ibragimov oziq-ovqat sanoati korxonalarida qo'llaniladigan transformatsiya jarayonlarini texnologik transformatsiya, xo'jalik munosabatlari

tizimi transformatsiyasi, mulkiy munosabatlar tizimi transformatsiyasi, raqamli transformatsiya, ilm-fan va ishlab chiqarish o'rtasidagi munosabatlar transformatsiyasi hamda kadrlar tayyorlash tizimining transformatsiyasi kabi yo'nalishlarga ajratgan bo'lib, ushbu turlarni bosqichma-bosqich amalga oshirish transformatsiya jarayonlarining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlagan. Rossiyalik olim L. Steblyakova o'z tadqiqotida transformatsiya jarayonlarini evolyutsion (tinch yo'l bilan), reformatsion (modernizatsiya asosida) va revolyutsion (inqilobiy) shakllarga ajratgan. Uning fikricha, evolyutsion transformatsiya — bu tizimning ichki manbalariga asoslangan, bosqichma-bosqich amalga oshadigan va o'z-o'zini rivojlantirishga yo'naltirilgan uzluksiz jarayondir. Bunday o'zgarishlar tizim ichidagi iqtisodiy kuchlar harakati orqali qarama-qarshiliklarni yumshatib, tizim yaxlitligini saqlashga xizmat qiladi; jarayon silliq, keskin sakrashlarsiz amalga oshadi. Reformatsion transformatsiya esa hukumat tashabbusi bilan amalga oshiriladigan modernizatsiyadir. Bu jarayonda tizimning asosiy elementlari saqlanib qolgan holda, samaradorlikni oshirish maqsadida alohida parametrlar isloh qilinadi. Shu bois, reformatsion transformatsiyani evolyutsion jarayonning tarkibiy bosqichi sifatida ham qarash mumkin. Bunday transformatsiya tizimni yangi sifat bosqichiga olib chiqish uchun poydevor yaratadi. Revolyutsion transformatsiya esa mavjud tizimni butunlay yo'q qilish va uning o'rniga yangi tizimni tezkor shakllantirishni nazarda tutadi. Bu jarayon siyosiy va hukumat kuchlari ishtirokida, mavjud iqtisodiy va ijtimoiy tuzilmalarni to'liq isloh qilish asosida amalga oshadi. Shuningdek, rossiyalik olim N. Bagretsovning fikricha, transformatsiya bu — tizimning asosiy tarkibiy qismlariga, ya'ni tuzilma, tashkiliy shakl, xarajatlar, xodimlar soni va sifati, aktivlarning texnik darajasi kabi omillarga ta'sir ko'rsatuvchi yangi jarayonlar, aktivlar va funksiyalarni joriy etish yoki eskilarini almashtirishni o'z ichiga oladi. Ijtimoiy-texnik tizimlarning transformatsiya jarayonida esa ikki yo'nalish — firma ichidagi konsolidatsiya va firmalararo integratsiya ajratib ko'rsatiladi. Umuman olganda, xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy-xo'jalik faoliyati tashqi va ichki muhit omillari ta'siri ostida shakllanadi hamda bu holat korxona tizimini chuqur innovatsion yo'nalishda transformatsiya qilinishiga olib keladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda tahlil, umumlashtirish, sintez va induksiya usullaridan foydalanildi. Tadqiqotning nazariy va uslubiy asoslarini korxonalarning raqamli platformalari, ularning raqamli transformatsiyasi, shuningdek, Sanoat 4.0 masalalarini yorituvchi mahalliy va xorijiy tadqiqotchilarning ilmiy nashrlari tashkil etadi [6, 7, 8]. Tadqiqotning dastlabki bosqichida global miqyosdagi raqamli transformatsiya hodisasi o'rganildi hamda uning asosiy omillari aniqlab chiqildi. Keyingi bosqichlarda esa sanoat korxonasi uchun raqamli transformatsiya jarayoni tahlil qilindi va ushbu jarayonga ta'sir etuvchi omillar tasniflandi. Yakuniy bosqichda, tadqiqot davomida aniqlangan omillarni baholashga xizmat qiluvchi ko'rsatkichlar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Global ma'noda raqamli transformatsiya jarayoni quyidagicha talqin qilinadi. Birinchidan, an'anaviy iqtisodiy omillarga — mehnat, kapital va yerga qo'shimcha ravishda, bilim omili tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bugungi kunda bilim kompaniyaning raqobatdosh ustunliklarining asosiy manbai hisoblanib, mahsulot yoki xizmat qiymatini shakllantirishda katta rol o'ynamoqda.

Ikkinchidan, bilim o'zining o'ziga xosligini nisbatan tez yo'qotmoqda, bu esa keng ko'lamli raqamlashtirish tufayli yuzaga kelmoqda. Natijada, bilim raqobatbardosh ustunlikni yaratadi. Shu bilan birga, bilim yuqori darajada tarqalish tezligiga ega bo'lib, u alohida kompaniyaga tegishli ustunlikdan jamoat mulkiga — jamoat foydasiga aylanadi. Bozorda yetakchi o'rinni saqlab qolish uchun esa kompaniyalar nafaqat mavjud bilimlarni egallab olishlari, balki zarurat tug'ilganda yangi va noyob bilimlarni yaratish qobiliyatiga ega bo'lishlari zarur [2].

Uchinchidan, bugungi raqamli jamiyatda bilim faqat ko'pligi bilan emas, undan foydalanish va uni yaratish imkoniyatlari bilan ham ahamiyatli hisoblanadi. Hatto uzoq vaqtdan beri mavjud bo'lgan texnologiyalar ham mutlaqo yangi yo'nalishlarda samarali qo'llanilishi mumkin. Turli sanoat va texnologiyalar chorrahasida tobora ko'proq innovatsiyalar yuzaga kelmoqda. Ijtimoiy tarmoqlardan keng foydalanish, internet tarmog'ining jadal rivojlanishi va boshqa omillar innovatsiyalarni yaratish va tarqatish tezligini oshirib, ularning yangi qo'llanilish sohaslarini aniqlashni soddalashtirmoqda.

Bunday jarayonlar, boshqa omillar qatori, kompaniyalar o'rtasidagi raqobat xususiyatiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Tarmoq munosabatlarini shakllantirayotgan kompaniyalar iste'molchilar uchun tobora jozibador bo'lib bormoqda, chunki bu barcha ishtirokchilar uchun qo'shimcha qiymat yaratadi.

O'zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotga o'tishni tashkil etishning asosiy shartlari quyidagilardan iborat:

- internetga kirish uchun jismoniy infratuzilmani rivojlantirish;
- internet foydalanuvchilari sonining ortishi;

elektron tijoratni rivojlantirish;
mamlakat AT-sanoatini rivojlantirish;
milliy elektron hukumat tizimini shakllantirish va boshqa omillar [3].

Raqamli transformatsiya jarayonining asosiy omillari turli shakllardagi innovatsiyalar — texnologiyalar, mahsulotlar, biznes-modellar va boshqa elementlardan iborat bo'lib, global miqyosda raqamli o'zgarishlar jadalligiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatadi. Umuman olganda, mazkur omillarni quyidagi guruhlariga ajratish mumkin:

Texnologik omillar — davlat tomonidan, birinchi navbatda, raqamli texnologiyalar sohasida innovatsiyalarni yaratish va targ'ib qilish salohiyati;

Ijtimoiy omillar — aholining raqamlashtirish jarayonida ishtirok etishga tayyorligi hamda texnik savodxonlik darajasi;

Iqtisodiy omillar — aholining raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyati, shuningdek, kompaniyalarning innovatsion yechimlarni ishlab chiqish va ularni joriy etish qobiliyati;

Resurslar — iqtisodiyotning raqamli o'zgarishini ta'minlash uchun zarur bo'lgan moddiy-texnik resurslarning mavjudligi yoki mavjud emasligi;

Davlat va jamiyat siyosati — raqamli texnologiyalarni rivojlantirishni rag'batlantirishga qaratilgan davlat siyosati, qonunchilik, ma'muriy va boshqa institutsional to'siqlar mavjudligi yoki yo'qligi.

Albatta, bu omillar ushbu jarayonga ta'sir ko'rsatadigan yagona omillar emas, biroq ularni eng muhimlari sifatida ko'rsatish mumkin. Bundan tashqari, bu omillar har doim ham ijobiy bo'lmisligi mumkin. Ular, masalan, raqamli texnologiyalarni rivojlantirishga qaratilgan maxsus dasturlar, subsidiya va soliq imtiyozlari orqali ijobiy hissa qo'shadi. Shu bilan birga, ayrim omillar salbiy yo'nalishda ham ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Yuqorida sanab o'tilgan omillar, ko'proq global darajada tahlil qilinadi. Biroq, mazkur tadqiqot doirasida raqamli transformatsiya jarayoniga ta'sir etuvchi omillarni korxona yoki kompaniya darajasida o'rganish yanada dolzarb hisoblanadi.

Shuni alohida ta'kidlash lozimki, raqamli transformatsiya — bu raqamli inqilobning noyob vositasi bo'lib, undan o'z vaqtida va to'g'ri foydalanish kompaniyalarga yangi raqamli iqtisodiyotda yo'qolgan yetakchilik pozitsiyalarini tiklash yoki mavjud ustunlikni saqlab qolish imkonini beradi.

Kompaniyaning raqamli transformatsiya jarayonining muvaffaqiyatli bo'lishi, avvalo, ushbu jarayon bosqichlari, mavjud resurslar, ular bilan bog'liq imkoniyat va xatarlar, shuningdek, korxonaning yakuniy maqsadlari haqida aniq tasavvurga ega bo'lishiga bog'liq.

Shuningdek, masofaviy texnologiyalardan foydalanish imkonini yaratish bilan shug'ullanuvchi axborot texnologiyalari xodimining faoliyati ham ichki omillar bilan bevosita bog'liq hisoblanadi.

Ushbu bo'linma biroz shartli ravishda ajratilgan bo'lishi mumkin, chunki AT xodimi, masalan, masofaviy konferensiya dasturlarini sotib olayotganda tashqi muhit bilan ham bevosita aloqada bo'ladi [4].

Keling, raqamli transformatsiyaga ta'sir qiluvchi omillarni ajratib ko'rsatamiz va ularni baholash uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan ko'rsatkichlarni ko'rib chiqamiz:

Ichki omillar: moliya, xodimlar, biznes jarayonlar, texnologiyalar va axborot texnologiyalari (AT). Tashqi omillar: mijozlar, raqobatchilar, hukumat siyosati, tashqi hodisalar.

Moliya

Raqamli transformatsiya uzoq muddatli sarmoya bo'lib, bu yo'nalishga investitsiya kiritish to'g'risida qaror qabul qilishni hamda ushbu bosqichning iqtisodiy samaradorligini baholashni talab qiladi. Bunga quyidagi omillar va ularni o'lchash ko'rsatkichlari kiradi:

Raqamli transformatsiyani amalga oshirish va saqlash xarajatlari (uskunalar, dasturiy ta'minotni sotib olish, yetkazib berish va o'rnatish xarajatlari, xodimlarni qayta tayyorlash, menejerlarni o'qitish xarajatlari);

Tashqi moliyalashtirish manbalariga kirish (moliyaviy barqarorlik ko'rsatkichlari: aktivlarni qoplash koeffitsiyenti, investitsiya koeffitsiyenti, avtonomiya koeffitsiyenti va boshqalar, shuningdek, likvidlik ko'rsatkichlari);

Kompaniyaning moliyaviy holati (faoliyat ko'rsatkichlari: aktivlar aylanmasi, rentabellik, kreditorlik va debitorlik qarzlari, muddati o'tgan majburiyatlar);

Kompaniyaning o'z pul resurslari va manbalarining mavjudligi (taqsimlanmagan foyda, zaxiralar va maqsadli fondlar).

Xodimlar

Xodimlar mahsulot yoki xizmat qiymatini yaratishda muhim resurs bo'lib, ayniqsa transformatsiyaning dastlabki bosqichlarida ularning malakasi va madaniy tayyorgarligi katta ahamiyatga ega:

Xodimlarning malakasi (bilim darajasi, qayta tayyorlash sifati);

Raqamli texnologiyalardan foydalanishga bo'lgan tayyorgarligi;

Innovatsion takliflar kiritish faolligi (miqdor va sifat);

Mehnat intizomi darajasi (qoidabuzarliklar va baxtsiz hodisalar soni).

Biznes jarayonlar

Bu bo'lim kompaniya ichidagi ishlab chiqarish va boshqaruv jarayonlarini qamrab oladi:

Ombor siyosatining samaradorligi (ombordagi tovarlar va xom ashyo hajmi, tugallanmagan ishlab chiqarish holati, daromad va zaxira holati);

Ishlab chiqarish sifati (nuqsonlar darajasi, xom ashyo aylanishi, rejalarni o'z vaqtida bajarish koeffitsiyenti);

Ishlab chiqarish bazasi (asosiy vositalarning qiymati, amortizatsiya darajasi, eskirgan vositalar ulushi);

Ishlab chiqarish samaradorligi (quvvatdan foydalanish foizi, ishlab chiqarilgan mahsulot hajmi, ishlab chiqarish tannarxi ulushi);

Logistika (umumiy ishlab chiqarish sikli davomiyligi, xom ashyoni o'z vaqtida yetkazib berish foizi, tayyor mahsulotni mijozga o'z vaqtida yetkazib berish foizi);

Savdo va xizmat ko'rsatish sifati (sotuv sikli davomiyligi, kafolatli xizmat murojaatlari soni, mijozlarning fikr-mulohazalari).

Texnologiyalar va AT

Transformatsiyaning muvofiqligi va uni amalga oshirish imkoniyatlarini baholash uchun quyidagilar inobatga olinadi:

AT xodimlarining mavjudligi va malakasi (soni, kasbiy tayyorgarlik darajasi);

Kompyuter va boshqa qurilmalarning sifati (miqdori, texnik xizmat ko'rsatish davriyligi);

Dasturiy ta'minotdan foydalanish imkoniyati (litsenziyalar, kirish huquqlari, yangilanish holati).

Mijozlar

Raqamli transformatsiya mijozlar bilan interaktiv munosabatlarni chuqurlashtirishni talab qiladi:

Foydalanuvchi bazasi hajmi (mijozlar soni, buyurtma chastotasi va o'rtacha hajmi);

Mijozlarning sodiqligi (takliflardan foydalanish foizi, mijoz kartalari ulushi);

Mijozlar bilan munosabat sifati (qoniqlik darajasi, ijobiy va salbiy fikrlar soni, xizmatdan keyingi ko'rsatkichlar).

XULOSA VA TAKLIFLAR

Umuman olganda, raqobatchilar – raqamli transformatsiya jarayoni doirasida raqobatdosh ustunliklarga erishish vositasidir. Bir tomondan, raqobatchilar kompaniyaning muvaffaqiyatli texnologik va boshqa yechimlarini nusxalashga intilishadi, bu esa mazkur yechimlarning o'ziga xosligini kamaytiradi va natijada kompaniyaning raqobatdosh ustunligi susayadi. Boshqa tomondan, raqobatchilar yangi innovatsion yechimlar manbai sifatida xizmat qilishi ham mumkin. Bu omillar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Kompaniyaning sanoatdagi mavqei (bozor tahlili natijalari, bozor ulushi, taklif etilayotgan mahsulot assortimentining xususiyatlari, ularning moslashuvchanligi);

Raqobatchilar ta'siridan himoyalani (kiberxavfsizlik darajasi, mahsulot narxini oshirish yoki pasaytirish imkoniyatlari, kelgusidagi rivojlanish strategiyalarining mavjudligi va boshqalar).

Davlat siyosati – bu davlatning raqamli texnologiyalarni rivojlantirishni rag'batlantirish bo'yicha olib borayotgan siyosiy, qonunchilik va ma'muriy harakatlarini o'z ichiga oladi. Ushbu omillar quyidagilardan iborat:

Davlat subsidiyalari (subsidiyalarning hajmi, ularga ega bo'lish murakkabligi);

Qonunchilikning o'ziga xos xususiyatlari (qonunchilik darajasida to'siqlarning mavjudligi yoki mavjud emasligi);

Raqamli transformatsiya uchun imtiyozlar (ushbu imtiyozlarni qo'lga kiritish murakkabligi, ularning iqtisodiy samaradorligi);

Davlat tomonidan raqamli transformatsiya bo'yicha maxsus dasturlarga jalb qilish imkoniyatlari.

Tashqi hodisalar – bu iqtisodiy, siyosiy yoki boshqa xarakterdagi voqealardir, ular kompaniya faoliyatiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bunga yaqqol misol sifatida so'nggi yillarda aksariyat kompaniyalar ishiga ta'sir ko'rsatgan (va bu ta'sir har doim ham salbiy bo'lmagan) global pandemiyani keltirish mumkin.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash lozimki, amalga oshirilgan tasnif asosida raqamli transformatsiyaga ta'sir qiluvchi omillar ma'lum bir iyerarxik tuzilma asosida guruhlanadi. Dastlab, ularni ichki va tashqi omillarga ajratish mumkin, so'ngra esa har bir omil ta'sir ko'rsatadigan aniq funksional sohaga taalluqliligi aniqlanadi. Har bir sohada esa turli darajadagi omillar bir vaqtning o'zida ta'sir ko'rsatadi va ularning har birini baholash uchun mos ko'rsatkichlar tizimi ishlab chiqilishi lozim bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Davlat ishtirokidagi korxonalarni isloh qilishni jadallashtirish hamda davlat aktivlarini xususiyashtirishga oid chora-tadbirlar to'g'risida"gi Farmoni (PF-6096-son), Toshkent, 2020-yil 27-oktyabr. <https://lex.uz/uz/docs/-5068824>
2. Gribanov, Yu. I. Ijtimoiy-iqtisodiy tizimlarning raqamli transformatsiyasi omillari va shartlari / Yu. I. Gribanov // Oltoy Iqtisodiyot va Huquq Akademiyasining Axborotnomasi. – 2019-y.

3. Zaichenko, I. M. Raqamli biznesni o'zgartirish haydovchilari: tushunchasi, turlari, asosiy manfaatdor tomonlari / I. M. Zaichenko, A. V.
4. Marchenkov, S. A. ESG-transformatsiya biznesa v sovremennykh ekonomicheskikh i sotsialnykh realiyakh // Vestnik nauki. – 2023. – №10 (67). – B. 43–45. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/esg-transformatsiya-biznesa-v-sovremennyhekonomicheskikh-i-sotsialnyh-realiyah>
5. Mirzayev, Otabek Davronovich. Sanoat korxonalarini transformatsiyalash jarayonining uslubiy asoslari // "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" (Economics and Innovative Technologies) ilmiy elektron jurnali. – 2024-yil, yanvar–fevral. – 1(00069). – B. 141.
6. Kamneva, V. V. Korxonalar raqobatbardoshligining tashqi omillarini raqamli o'zgartirish // "Iqtisodiyot va menejment" turkumi. – 2020-y.
7. Qalmuratov, B. Sanoat tarmog'ini rivojlantirishda klaster tizimini joriy qilishning institutsional asoslari // "Management, Marketing and Finance" xalqaro ilmiy jurnali. – 2025-yil, 1-son. – 2025-yil, yanvar. – B. 30–36. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14833264>
8. Qalmuratov, B. Trends of innovative development of the region's industry and its role in shaping the economy // Journal of Management Value & Ethics (A quarterly Publication of GMA). – 2024-yil, yanvar–mart. – Special Issue. – SJIF 8.001 & GIF 0.626. – ISSN 2249-9512. – B. 139–144.
9. Ibragimov, G'. Oziq-ovqat sanoatini transformatsiyalash asosida iqtisodiy samaradorlikni oshirish: Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. – Toshkent, 2022-y.
10. Steblyakova, L. P. Transformatsiya ekonomicheskikh sistem: teoriya i praktika: Avtoreferat dissertatsii na soiskanie uch. step. d.e.n. – Moskva, 2010-y. – 54 b.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
